

Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտ 8

Գործառնական սեզմենտներ

Հիմնական սկզբունքը

1 Կազմակերպությունը պետք է բացահայտի տեղեկատվություն, որն իր ֆինանսական հաշվետվություններն օգտագործողներին հնարավորություն կընձեռի գնահատելու ձեռնարկատիրական այն գործունեությունների բնույթը և ֆինանսական հետևանքները, որոնցում ինքը ներգրավված է, ինչպես նաև գնահատելու այն տնտեսական միջավայրը, որում ինքը գործում է:

Գործողության ոլորտը

- 2 Սույն ՖՀՄՍ-ը պետք է կիրառվի՝
- ա) այն կազմակերպության առանձին կամ անհատական ֆինանսական հաշվետվությունների նկատմամբ՝
 - (i) որի պարտքային կամ բաժնային գործիքները վաճառվում են բաց շուկայում (տեղական կամ արտերկրյա ֆոնդային բորսայում կամ արտաբորսայական շուկայում, ներառյալ տեղական և տարածաշրջանային շուկաները). կամ
 - (ii) որը արժեթղթերի հանձնաժողովում կամ կարգավորող այլ կառույցում իր ֆինանսական հաշվետվությունները գրանցել է կամ գտնվում է գրանցելու փուլում՝ բաց շուկայում գործիքների որևէ դաս թողարկելու նպատակով.
 - բ) մայր կազմակերպության հետ խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների նկատմամբ՝
 - (i) որի պարտքային կամ բաժնային գործիքները վաճառվում են բաց շուկայում (տեղական կամ արտերկրյա ֆոնդային բորսայում կամ արտաբորսայական շուկայում, ներառյալ տեղական և տարածաշրջանային շուկաները). կամ
 - (ii) որը արժեթղթերի հանձնաժողովում կամ կարգավորող այլ կառույցում իր համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները գրանցել է կամ գտնվում է գրանցելու փուլում՝ բաց շուկայում գործիքների որևէ դաս թողարկելու նպատակով:
- 3 Եթե կազմակերպությունը, որից չի պահանջվում կիրառել սույն ՖՀՄՍ-ը, ընտրում է բացահայտել սեզմենտների վերաբերյալ այնպիսի տեղեկատվություն, որը չի համապատասխանում սույն ՖՀՄՍ-ին, ապա այն չպետք է այդ տեղեկատվությունը նկարագրի որպես սեզմենտային տեղեկատվություն:
- 4 Եթե ֆինանսական զեկույցը ներառում է և՛ սույն ՖՀՄՍ-ի գործողության ոլորտում գտնվող մայր կազմակերպության համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները, և՛ մայր կազմակերպության առանձին ֆինանսական հաշվետվությունները, ապա սեզմենտային տեղեկատվությունը պահանջվում է ներկայացնել միայն համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում:

Գործառնական սեզմենտներ

- 5 Գործառնական սեզմենտը կազմակերպության բաղադրիչ է՝
- ա) որը ներգրավված է ձեռնարկատիրական գործունեություններում, որոնցից այն կարող է վաստակել հասույթներ և կրել ծախսեր (ներառյալ նույն կազմակերպության այլ բաղադրիչների հետ գործառնություններից հասույթները և ծախսերը).
 - բ) որի գործառնական արդյունքները կանոնավոր կերպով վերանայվում են կազմակերպության գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողի կողմից՝ սեզմենտին միջոցների բաշխման վերաբերյալ որոշում կայացնելու և դրա գործունեության արդյունքները գնահատելու նպատակով.

գ) որի գծով առկա է առանձին ֆինանսական տեղեկատվություն:

Գործառնական սեզմենտը կարող է իրականացնել այնպիսի գործունեություններ, որոնցից դեռևս չի վաստակել հասույթներ, օրինակ՝ գործարկման աշխատանքները կարող են համարվել գործառնական սեզմենտներ մինչև հասույթ ստանալը:

- 6 Պարտադիր չէ, որ կազմակերպության բոլոր մասերը համարվեն գործառնական սեզմենտ կամ գործառնական սեզմենտի մաս: Օրինակ՝ կորպորատիվ գլխամասային գրասենյակները կամ որոշ ֆունկցիոնալ բաժիններ կարող են չվաստակել հասույթներ կամ կարող են վաստակել հասույթներ, որոնք կազմակերպության գործունեության համար համարվում են բացառապես պատահական, հետևաբար չեն համարվի գործառնական սեզմենտներ: Սույն ՖՀՄՄ-ի նպատակով, կազմակերպության հետաշխատանքային հատուցումների պլանները չեն համարվում գործառնական սեզմենտներ:
- 7 “Գլխավոր գործառնական որոշում կայացնող” տերմինը որոշակիացնում է գործառույթ, և պարտադիր չէ, որ այն նշանակի հատուկ պաշտոն ունեցող որևէ ղեկավար: Նշված գործառույթի էությունը կազմակերպության գործառնական սեզմենտներին միջոցներ բաշխելն է, ինչպես նաև դրանց գործունեության արդյունքները գնահատելը: Հաճախ, կազմակերպության գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողը այդ կազմակերպության գլխավոր գործադիր պաշտոնյան կամ գլխավոր գործառնական պաշտոնյան է, սակայն, այն կարող է լինել նաև, օրինակ, գործադիր տնօրենների կամ այլ անձանց խումբը:
- 8 Բազմաթիվ կազմակերպությունների համար, գործառնական սեզմենտների՝ 5-րդ պարագրաֆում նկարագրված երեք հատկանիշները հստակորեն բնութագրում են իրենց գործառնական սեզմենտները: Այնուամենայնիվ, կազմակերպությունը կարող է հաշվետվություններ պատրաստել, որոնցում իր ձեռնարկատիրական գործունեությունները ներկայացված են տարբեր ձևերով: Եթե գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողը օգտագործում է ավելի քան մեկ սեզմենտային տեղեկատվության փաթեթ, այլ գործոններ կարող են որոշակիացնել բաղադրիչների առանձին փաթեթ՝ որպես կազմակերպության գործառնական սեզմենտներ, ներառյալ յուրաքանչյուր բաղադրիչի ձեռնարկատիրական գործունեության բնույթը, դրանց համար պատասխանատու ղեկավար անձանց առկայությունը և տնօրենների խորհրդին ներկայացված տեղեկատվությունը:
- 9 Սովորաբար, գործառնական սեզմենտն ունի սեզմենտի ղեկավար, որն ուղղակիորեն հաշվետու է գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողին, որի հետ գտնվում է պարբերաբար հաղորդակցության մեջ՝ գործառնական գործունեությունները, ֆինանսական արդյունքները, կանխատեսումները կամ սեզմենտին վերաբերող պլանները քննարկելու նպատակով: “Սեզմենտի ղեկավար” տերմինը որոշակիացնում է գործառույթ, և պարտադիր չէ, որ այն նշանակի հատուկ պաշտոն ունեցող որևէ ղեկավար: Գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողը գործառնական որոշ սեզմենտների համար կարող է նաև լինել սեզմենտի ղեկավար: Մեկ ղեկավարը կարող է լինել ավելի քան մեկ գործառնական սեզմենտի ղեկավար: Եթե 5-րդ պարագրաֆում նկարագրված հատկանիշները կիրառվում են կազմակերպության ավելի քան մեկ բաղադրիչների խմբի նկատմամբ, սակայն սեզմենտի ղեկավարները պատասխանատու են միայն բաղադրիչների մեկ խմբի համար, բաղադրիչների այդ խմբերն են կազմում գործառնական սեզմենտները:
- 10 5-րդ պարագրաֆում նշված հատկանիշները կարող են կիրառվել բաղադրիչների երկու կամ ավելի փոխլրացնող խմբերի համար, որոնց նկատմամբ ղեկավարները կրում են պատասխանատվություն: Երբեմն այդ կառուցվածքը կոչվում է “կազմակերպության մատրիցային ձև”: Օրինակ՝ որոշ կազմակերպություններում որոշ ղեկավարներ աշխարհով մեկ են պատասխանատու իրենց արտադրանքների և ծառայությունների տարբեր տեսականիների համար, մինչդեռ այլ ղեկավարներ պատասխանատու են դրանց համար միայն աշխարհագրական որոշակի տարածաշրջանների մակարդակով: Գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողը կանոնավոր կերպով վերլուծում է բաղադրիչների երկու խմբերի գործառնական արդյունքները, և երկուսի համար էլ ֆինանսական տեղեկատվությունը մատչելի է: Այդ դեպքում կազմակերպությունը, հիմնական սկզբունքի հիման վրա, պետք է որոշի, թե բաղադրիչներից որ խումբն է կազմում գործառնական սեզմենտը:

Հաշվետու սեզմենտներ

- 11 Կազմակերպությունը պետք է առանձին տեղեկատվություն ներկայացնի յուրաքանչյուր գործառնական սեզմենտի վերաբերյալ, որը՝
- ա) որոշակիացված է 5-10-րդ պարագրաֆների համաձայն կամ այդ սեզմենտներից երկուսի կամ ավելիի ընդհանրացման արդյունք է՝ համաձայն 12-րդ պարագրաֆի. և
 - բ) գերազանցում է 13-րդ պարագրաֆում նշված քանակական սահմանային ցուցանիշները:
- 14-19-րդ պարագրաֆները ներկայացնում են այլ իրավիճակներ, երբ գործառնական սեզմենտի վերաբերյալ պետք է ներկայացնել առանձին տեղեկատվություն:

Ընդհանրացման չափանիշներ

- 12 Գործառնական սեզմենտները համանման տնտեսական հատկանիշներ ունենալու դեպքում հաճախ ցուցադրում են համանման երկարաժամկետ ֆինանսական արդյունքներ: Օրինակ՝ գործառնական երկու սեզմենտի համար երկարաժամկետ միջին համախառն շահույթը (մարժան) կլիներ համանման, եթե դրանք ունենային համանման տնտեսական հատկանիշներ: Երկու կամ ավելի գործառնական սեզմենտները կարող են ընդհանրացվել մեկ միասնական գործառնական սեզմենտում, եթե ընդհանրացումը համապատասխանում է սույն ՖՀՄՍ-ի հիմնական սկզբունքին, սեզմենտներն ունեն համանման տնտեսական հատկանիշներ և նույն են ստորև նշված բոլոր առումներով՝
- ա) արտադրանքների կամ ծառայությունների բնույթով.
 - բ) արտադրական գործընթացների բնույթով.
 - գ) իրենց արտադրանքների կամ ծառայությունների համար հաճախորդների տիպով կամ դասով.
 - դ) իրենց արտադրանքները բաշխելու կամ ծառայությունները մատուցելու համար օգտագործվող մեթոդներով.
 - ե) եթե կիրառելի է, կարգավորող դաշտի բնույթով, օրինակ՝ բանկային ոլորտ, ապահովագրություն կամ կոմունալ ծառայություններ:

Քանակական սահմանային ցուցանիշներ

- 13 Կազմակերպությունը պետք է առանձին տեղեկատվություն ներկայացնի գործառնական այն սեզմենտի վերաբերյալ, որը բավարարում է ստորև նշված քանակական սահմանային ցուցանիշներից որևէ մեկը.
- ա) սեզմենտի ներկայացված հասույթը, որը ներառում է և՛ արտաքին հաճախորդներին վաճառքներից, և՛ միջսեզմենտային վաճառքներից կամ տրանսֆերտներից ստացված հասույթը, կազմում է գործառնական բոլոր սեզմենտների ընդհանուր հասույթի՝ ներքին և արտաքին, առնվազն 10 տոկոսը.
 - բ) սեզմենտի հայտարարած շահույթի կամ վնասի բացարձակ մեծությունը՝ (i) վնաս չհայտարարած բոլոր գործառնական սեզմենտների հայտարարած համախմբված շահույթի և (ii) վնաս հայտարարած բոլոր գործառնական սեզմենտների հայտարարած համախմբված վնասի բացարձակ մեծություններից առավելագույնի առնվազն 10 տոկոսն է.
 - գ) սեզմենտի ակտիվները կազմում են բոլոր գործառնական սեզմենտների համընդհանուր ակտիվների առնվազն 10 տոկոսը:

Գործառնական սեզմենտները, որոնք չեն բավարարում վերոհիշյալ քանակական սահմանային ցուցանիշներից որևէ մեկը, կարող են համարվել հաշվետու և առանձին բացահայտվել, եթե կազմակերպության ղեկավարության կարծիքով այդ սեզմենտի վերաբերյալ տեղեկատվությունը օգտակար կլինի ֆինանսական հաշվետվություններ օգտագործողների համար:

- 14 Կազմակերպությունը գործառնական այն սեզմենտների վերաբերյալ տեղեկատվությունը, որոնք չեն բավարարում քանակական սահմանային ցուցանիշները, կարող է միավորել գործառնական այլ սեզմենտների վերաբերյալ տեղեկատվության հետ, որոնք չեն բավարարում հաշվետու սեզմենտի քանակական սահմանային ցուցանիշները, եթե գործառնական սեզմենտներն ունեն համանման

տնտեսական հատկանիշներ և բավարարում են 12-րդ պարագրաֆում թվարկված ընդհանրացման չափանիշների մեծ մասը:

- 15 Եթե գործառնական սեզմենտների կողմից ներկայացվող ընդհանուր արտաքին հասույթը կազմակերպության հասույթի 75 տոկոսից պակաս է, ապա անհրաժեշտ է որոշակիացնել լրացուցիչ գործառնական սեզմենտներ՝ որպես հաշվետու սեզմենտներ (նույնիսկ եթե դրանք չեն բավարարում 13-րդ պարագրաֆում նշված չափանիշները), մինչև կազմակերպության հասույթի առնվազն 75 տոկոսը ներառվի հաշվետու սեզմենտների կազմում:
- 16 Հաշվետու չհամարվող այլ ձեռնարկատիրական գործունեությունների և գործառնական սեզմենտների վերաբերյալ տեղեկատվությունը պետք է միավորվի և բացահայտվի “բոլոր այլ սեզմենտներ” կատեգորիայում՝ այլ համադրվող հոդվածներից առանձին՝ 28-րդ պարագրաֆով պահանջվող համադրումներն իրականացնելիս: “Բոլոր այլ սեզմենտներ” կատեգորիայում ներառված հասույթի աղբյուրները պետք է նկարագրվեն:
- 17 Եթե, ըստ կազմակերպության ղեկավարության դատողության, անմիջապես նախորդող ժամանակաշրջանում որպես հաշվետու սեզմենտ որոշակիացված գործառնական սեզմենտը շարունակում է լինել նշանակալի, ապա այդ սեզմենտի վերաբերյալ տեղեկատվությունը պետք է շարունակվի ներկայացվել առանձին ընթացիկ ժամանակաշրջանում, եթե նույնիսկ այն այլևս չի բավարարում 13-րդ պարագրաֆում ներկայացված հաշվետվողականության չափանիշները:
- 18 Եթե գործառնական սեզմենտը ընթացիկ ժամանակաշրջանում, քանակական սահմանային ցուցանիշների համաձայն, որոշակիացվում է որպես հաշվետու սեզմենտ, համադրելիության նպատակներով ներկայացված նախորդ ժամանակաշրջանի սեզմենտային տվյալները պետք է վերահաշվարկվեն՝ նոր հաշվետու սեզմենտը որպես առանձին սեզմենտ արտացոլելու համար, եթե նույնիսկ այդ սեզմենտը նախորդ ժամանակաշրջանում չէր բավարարում 13-րդ պարագրաֆի հաշվետվողականության չափանիշները, և եթե միայն անհրաժեշտ տեղեկատվությունն առկա է և դրա մշակման արժեքը չի լինի չափազանց բարձր:
- 19 Կազմակերպության կողմից առանձին բացահայտվող հաշվետու սեզմենտների թվի նկատմամբ կարող է լինել գործնական սահմանաչափ, որի գերազանցման դեպքում սեզմենտային տեղեկատվությունը կարող է դառնալ չափազանց մանրամասնեցված: Չնայած որևէ կոնկրետ սահմանաչափ սահմանված չէ՝ այնուամենայնիվ, երբ, 13-18-րդ պարագրաֆների համաձայն, հաշվետու սեզմենտների թիվը գերազանցում է տասը, կազմակերպությունը պետք է դիտարկի՝ արդյոք այն գործնական առումով հասել է իր սահմանաչափին:

Բացահայտում

- 20 **Կազմակերպությունը պետք է բացահայտի այն տեղեկատվությունը, որն իր ֆինանսական հաշվետվությունները օգտագործողներին հնարավորություն կտա գնահատելու ձեռնարկատիրական այն գործունեությունների բնույթը և ֆինանսական հետևանքները, որոնցում այն ներգրավված է, և տնտեսական միջավայրը, որում այն գործում է:**
- 21 20-րդ պարագրաֆում ներկայացված սկզբունքը կիրառելու նպատակով՝ կազմակերպությունը յուրաքանչյուր ժամանակաշրջանի համար, որի գծով ներկայացնում է համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվություն, պետք է բացահայտի հետևյալը՝
 - ա) ընդհանուր տեղեկատվություն, ինչպես նկարագրված է 22-րդ պարագրաֆում,
 - բ) տեղեկատվություն հաշվետու սեզմենտի շահույթի կամ վնասի վերաբերյալ, ներառյալ հաշվետու սեզմենտի շահույթում կամ վնասում ներառված հասույթները և ծախսերը, ինչպես նաև սեզմենտի ակտիվների, սեզմենտի պարտավորությունների և չափման հիմունքի վերաբերյալ, ինչպես նկարագրված է 23-27-րդ պարագրաֆներում.
 - գ) սեզմենտի հասույթների, հաշվետու սեզմենտի շահույթի կամ վնասի, սեզմենտի ակտիվների, սեզմենտի պարտավորությունների և սեզմենտի այլ էական հոդվածների ընդհանուր գումարների համապատասխանեցումը կազմակերպության համապատասխան գումարների հետ, ինչպես նկարագրված է 28-րդ պարագրաֆում:

Հաշվետու սեզմենտների ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվության գումարների համապատասխանեցումը կազմակերպության ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվության գումարների հետ պահանջվում է յուրաքանչյուր ամսաթվի համար, որի դրությամբ ներկայացվում է ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվություն: Նախորդ ժամանակաշրջանների վերաբերյալ տեղեկատվությունը պետք է վերահաշվարկվի, ինչպես նկարագրված է 29-րդ և 30-րդ պարագրաֆներում:

Ընդհանուր տեղեկատվություն

- 22 Կազմակերպությունը պետք է բացահայտի ստորև նշված ընդհանուր տեղեկատվությունը՝
- ա) կազմակերպության հաշվետու սեզմենտները որոշակիացնելու համար օգտագործվող գործոնները, ներառյալ կազմավորման հիմքը (օրինակ՝ արդյոք ղեկավարությունը մտադրված է եղել կազմակերպությունը կազմավորել ըստ արտադրանքների և ծառայությունների, աշխարհագրական տարածքների, կարգավորող դաշտերի տարբերությունների, թե ըստ գործոնների համակցության, և արդյոք գործառնական սեզմենտները ընդհանրացվել են)։
 - բ) արտադրանքների և ծառայությունների տեսակները, որոնցից յուրաքանչյուր հաշվետու սեզմենտ ստանում է իր հասույթները:

Շահույթի կամ վնասի, ակտիվների և պարտավորությունների վերաբերյալ տեղեկատվություն

- 23 Կազմակերպությունը յուրաքանչյուր հաշվետու սեզմենտի վերաբերյալ պետք է ներկայացնի շահույթի կամ վնասի ցուցանիշը (չափը): Կազմակերպությունը յուրաքանչյուր հաշվետու սեզմենտի վերաբերյալ պետք է ներկայացնի ընդհանուր ակտիվների և պարտավորությունների ցուցանիշը (չափը), եթե այդպիսի գումարներ կանոնավոր կերպով ներկայացվում են գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողին: Կազմակերպությունը նաև յուրաքանչյուր հաշվետու սեզմենտի վերաբերյալ պետք է բացահայտի ստորև նշվածը, եթե նշված գումարները ներառվում են գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողի կողմից վերանայված սեզմենտի շահույթի կամ վնասի ցուցանիշում (չափի մեջ), կամ եթե դրանք այլ կերպ կանոնավոր կերպով ներկայացվում են գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողին, եթե նույնիսկ չեն ներառվում սեզմենտի շահույթի կամ վնասի ցուցանիշում (չափի մեջ)՝
- ա) հասույթ արտաքին հաճախորդներից.
 - բ) հասույթ նույն կազմակերպության գործառնական այլ սեզմենտների հետ իրականացրած գործառնություններից.
 - գ) տոկոսային հասույթ.
 - դ) տոկոսային ծախս.
 - ե) մաշվածություն և ամորտիզացիա.
 - զ) *“Ֆինանսական հաշվեփոխությունների ներկայացում”* ՀՀՄՍ 1-ի (վերանայված՝ 2007 թ.) 97-րդ պարագրաֆի համաձայն բացահայտված եկամտի և ծախսերի էական հոդվածներ.
 - է) ասոցիացված կազմակերպությունների և համատեղ ձեռնարկումների շահույթում կամ վնասում կազմակերպության բաժնեմասը՝ հաշվառված բաժնեմասնակցության մեթոդով.
 - ը) շահութահարկի գծով ծախս կամ փոխհատուցում.
 - թ) էական ոչ դրամային հոդվածներ, բացառությամբ մաշվածության և ամորտիզացիայի:

Կազմակերպությունը յուրաքանչյուր հաշվետու սեզմենտի համար տոկոսային հասույթը պետք է ներկայացնի տոկոսային ծախսերից առանձին, եթե սեզմենտի հասույթների հիմնական մասը չի ստացվում տոկոսներից, և սեզմենտի գործունեության արդյունքները գնահատելու և միջոցների բաշխման վերաբերյալ որոշում կայացնելու համար գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողը հիմնականում չի հիմնվում տոկոսային զուտ հասույթի վրա: Նման դեպքում կազմակերպությունը կարող է ներկայացնել այդ սեզմենտի տոկոսային հասույթը՝ հանած իր տոկոսային ծախսերը, և բացահայտել այդ փաստը:

- 24 Կազմակերպությունը յուրաքանչյուր հաշվետու սեզմենտի համար պետք է բացահայտի ստորև նշվածը, եթե նշված գումարները ներառվում են գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողի կողմից վերանայված սեզմենտի ակտիվների ցուցանիշում (չափի մեջ) կամ այլ կերպ կանոնավոր կերպով տրամադրվում են գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողին, եթե նույնիսկ չեն ներառվում սեզմենտի ակտիվների ցուցանիշում (չափի մեջ)՝
- ա) ասոցիացված կազմակերպություններում և համատեղ ձեռնարկումներում ներդրման գումարը՝ հաշվառված բաժնեմասնակցության մեթոդով.
 - բ) ոչ ընթացիկ ակտիվների ավելացումների գումարները¹, բացառությամբ ֆինանսական գործիքների, հետաձգված հարկային ակտիվների, սահմանված զուտ հատուցումների գծով ակտիվների (տե՛ս “Աշխարակիցների հարուցումներ” ՀՀՄՍ 19 -ը) և ապահովագրական պայմանագրերից առաջացող իրավունքների:

Չափում

- 25 Սեզմենտի յուրաքանչյուր ներկայացված հոդվածի գումարը պետք է լինի գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողին ներկայացվող ցուցանիշ (չափ)՝ սեզմենտին միջոցների բաշխման վերաբերյալ վերջինիս կողմից որոշումներ կայացնելու և սեզմենտի գործունեության արդյունքները գնահատելու համար: Կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստելիս կատարած ճշգրտումները և փոխբացառումները, ինչպես նաև հասույթների, ծախսերի և օգուտների կամ վնասների բաշխումները պետք է ներառվեն հաշվետու սեզմենտի շահույթը կամ վնասը որոշելիս, միայն եթե դրանք ներառվում են գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողի կողմից կիրառվող սեզմենտի շահույթի կամ վնասի ցուցանիշում (չափի մեջ): Նմանապես, միայն այն ակտիվներն ու պարտավորությունները պետք է ներկայացվեն այդ սեզմենտի համար, որոնք ներառվում են գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողի կողմից կիրառվող սեզմենտի ակտիվների և սեզմենտի պարտավորությունների ցուցանիշում (չափի մեջ): Եթե գումարները բաշխվում են հաշվետու սեզմենտի շահույթին կամ վնասին, ակտիվներին կամ պարտավորություններին, ապա այդ գումարները պետք է բաշխվեն խելամիտ հիմունքով:
- 26 Եթե գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողը կիրառում է գործառնական սեզմենտի շահույթի կամ վնասի միայն մեկ ցուցանիշ (չափ), սեզմենտի ակտիվների և սեզմենտի պարտավորությունների միայն մեկ ցուցանիշ (չափ), ապա սեզմենտի գործունեության արդյունքները գնահատելու և միջոցները, սեզմենտի շահույթը կամ վնասը, ակտիվները և պարտավորությունները բաշխելու ձևը որոշելու համար սեզմենտի ակտիվները կամ պարտավորությունները պետք է ներկայացվեն այդ ցուցանիշներով: Եթե գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողը կիրառում է գործառնական սեզմենտի շահույթի կամ վնասի, սեզմենտի ակտիվների կամ պարտավորությունների մեկից ավելի ցուցանիշ (չափ), ապա ներկայացված ցուցանիշները պետք է լինեն այն ցուցանիշները, որոնք, ղեկավարության կարծիքով, որոշվել են չափման այն սկզբունքների համաձայն, որոնք առավելագույնս համապատասխանում են կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունների համապատասխան գումարները չափելիս կիրառվածներին:
- 27 Կազմակերպությունը յուրաքանչյուր հաշվետու սեզմենտի համար պետք է ներկայացնի սեզմենտի շահույթի կամ վնասի, ակտիվների և պարտավորությունների չափման բացատրություն: Կազմակերպությունը նվազագույնը պետք է բացահայտի ստորև նշվածը՝
- ա) հաշվետու սեզմենտների միջև իրականացվող գործառնությունների հաշվապահական հաշվառման հիմունքը.
 - բ) հաշվետու սեզմենտների շահույթի կամ վնասի և կազմակերպության (մինչև շահութահարկի գծով ծախսը կամ փոխհատուցումը) շահույթի կամ վնասի և ընդհատվող գործունեության (եթե ակնհայտ չէ 28-րդ պարագրաֆում նկարագրված համապատասխանեցումներից) չափումների միջև տարբերությունների բնույթը: Նշված տարբերությունները կարող են ներառել

¹ Ըստ իրացվելիության ներկայացման դասակարգված ակտիվների համար, ոչ ընթացիկ ակտիվները այն ակտիվներն են, որոնք ներառում են հաշվետու ժամանակաշրջանից տասերկու ամիս հետո փոխհատուցումը ակնկալվող գումարներ:

հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը և կենտրոնացված եղանակով կատարված ծախսումների բաշխման քաղաքականությունը, որոնք անհրաժեշտ են՝ հաշվետու սեզմենտի վերաբերյալ տեղեկատվությունը հասկանալու համար.

- զ) հաշվետու սեզմենտների ակտիվների և ընդհանուր կազմակերպության ակտիվների (եթե ակնհայտ չէ 28-րդ պարագրաֆում նկարագրված համապատասխանեցումներից) չափումների միջև տարբերությունների բնույթը: Նշված տարբերությունները կարող են ներառել հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը և համատեղ օգտագործվող ակտիվների բաշխման քաղաքականությունը, որոնք անհրաժեշտ են՝ հաշվետու սեզմենտի վերաբերյալ տեղեկատվությունը հասկանալու համար.
- դ) հաշվետու սեզմենտների պարտավորությունների և կազմակերպության պարտավորությունների (եթե ակնհայտ չէ 28-րդ պարագրաֆում նկարագրված համապատասխանեցումներից) չափումների միջև տարբերությունների բնույթը: Նշված տարբերությունները կարող են ներառել հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը և համատեղ օգտագործվող պարտավորությունների բաշխման քաղաքականությունը, որոնք անհրաժեշտ են՝ հաշվետու սեզմենտի վերաբերյալ տեղեկատվությունը հասկանալու համար.
- ե) հաշվետու սեզմենտի շահույթը կամ վնասը որոշելու համար օգտագործված չափման մեթոդներում նախորդ ժամանակաշրջաններից բխող որևէ փոփոխության բնույթը և այդ փոփոխությունների ազդեցությունը (եթե այդպիսիք կան) սեզմենտի շահույթի կամ վնասի ցուցանիշի (չափի) վրա.
- զ) հաշվետու սեզմենտներին կատարված բոլոր ասիմետրիկ բաշխումների բնույթը և հետևանքը: Օրինակ՝ կազմակերպությունը կարող է մաշվածության ծախսը բաշխել սեզմենտին՝ առանց համապատասխան մաշվող ակտիվները տվյալ սեզմենտին բաշխելու:

Համապատասխանեցումներ

28 Կազմակերպությունը ստորև նշվածներից բոլորի համար պետք է ներկայացնի համապատասխանեցումներ՝

- ա) հաշվետու սեզմենտների հասույթների ընդհանուր գումարները կազմակերպության հասույթի գումարների հետ.
- բ) հաշվետու սեզմենտների շահույթի կամ վնասի ցուցանիշների (չափերի) հանրագումարը կազմակերպության շահույթի կամ վնասի (մինչև շահութահարկի գծով ծախսը/փոխհատուցումը) և ընդհատվող գործունեությունների գումարների հետ: Այնուամենայնիվ, եթե կազմակերպությունը հաշվետու սեզմենտներին բաշխում է այնպիսի հոդվածներ, ինչպիսիք են, օրինակ, հարկային ծախսը (հարկային փոխհատուցումը), ապա կազմակերպությունը սեզմենտի շահույթի կամ վնասի ցուցանիշների (չափերի) հանրագումարները կարող է կազմակերպության շահույթի կամ վնասի հետ համապատասխանեցնել այդ հոդվածներից հետո.
- գ) հաշվետու սեզմենտների ակտիվների հանրագումարը կազմակերպության ակտիվների հետ.
- դ) հաշվետու սեզմենտների պարտավորությունների հանրագումարը կազմակերպության պարտավորությունների հետ, եթե սեզմենտի պարտավորությունները ներկայացվում են 23-րդ պարագրաֆի համաձայն.
- ե) հաշվետու սեզմենտների յուրաքանչյուր բացահայտված այլ էական հոդվածների հանրագումարը կազմակերպության համապատասխան գումարի հետ:

Բոլոր էական համապատասխանեցվող հոդվածները պետք է առանձին որոշակիացվեն և նկարագրվեն: Օրինակ՝ հաշվետու սեզմենտի շահույթը կամ վնասը կազմակերպության շահույթի կամ վնասի հետ համապատասխանեցնելու համար անհրաժեշտ յուրաքանչյուր էական ճշգրտման գումարը, որն առաջանում է տարբեր հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունների կիրառումից, պետք է առանձին որոշակիացվի և նկարագրվի:

Նախկինում ներկայացված տեղեկատվության վերահաշվարկ

- 29 Եթե կազմակերպությունը փոփոխում է իր ներքին կազմակերպական կառուցվածքն այնպես, որ իր հաշվետու սեզամենտների կազմում առաջանում են փոփոխություններ, ապա ավելի վաղ ժամանակաշրջանների, ներառյալ միջանկյալ ժամանակաշրջանների, համապատասխան տեղեկատվությունը պետք է վերահաշվարկվի, եթե դրա վերաբերյալ տեղեկատվությունն առկա է, և այն մշակելու արժեքը չի համարվում չափազանց բարձր: Տեղեկատվության առկա չլինելու կամ դրա մշակման արժեքի չափազանց բարձր լինելու որոշումը պետք է կայացվի բացահայտման յուրաքանչյուր առանձին հոդվածի համար: Հետևելով հաշվետու սեզամենտների կազմի փոփոխությանը՝ կազմակերպությունը պետք է բացահայտի՝ արդյոք այն վերահաշվարկել է ավելի վաղ ժամանակաշրջանների սեզամենտային տեղեկատվության համապատասխան հոդվածները, թե ոչ:
- 30 Եթե կազմակերպությունը փոփոխել է իր ներքին կազմակերպական կառուցվածքն այնպես, որ հաշվետու սեզամենտների կազմում առաջանում են փոփոխություններ, և եթե ավելի վաղ ժամանակաշրջանների, ներառյալ միջանկյալ ժամանակաշրջանների, սեզամենտային տեղեկատվությունը չի վերահաշվարկվում՝ այդ փոփոխությունն արտացոլելու համար, ապա կազմակերպությունը այն տարվա ընթացքում, երբ տեղի է ունեցել փոփոխությունը, պետք է բացահայտի ընթացիկ ժամանակաշրջանի սեզամենտային տեղեկատվությունը սեզամենտավորման և՛ հին, և՛ նոր հիմունքներով, եթե անհրաժեշտ տեղեկատվությունն առկա է, և այն մշակելու արժեքը չափազանց բարձր չէ:

Բացահայտումներ ամբողջ կազմակերպության մասշտաբով

- 31 32-34-րդ պարագրաֆները կիրառվում են սույն ՖՀՄՍ-ով առաջնորդվող բոլոր կազմակերպությունների նկատմամբ, ներառյալ այն կազմակերպությունների, որոնք ունեն միայն մեկ հաշվետու սեզամենտ: Որոշ կազմակերպությունների ձեռնարկատիրական գործունեությունները կազմավորված չեն ըստ արտադրանքների և ծառայությունների տարբերությունների կամ աշխարհագրական տարածքների գործունեության տարբերությունների հիմունքի: Նման կազմակերպության հաշվետու սեզամենտները կարող են հասույթները ներկայացնել սկզբունքորեն տարբեր արտադրանքների և ծառայությունների լայն տեսականու գծով, կամ կազմակերպության մեկից ավել հաշվետու սեզամենտները կարող են տրամադրել սկզբունքորեն նույն արտադրանքներն ու ծառայությունները: Նմանապես, կազմակերպության հաշվետու սեզամենտները կարող են ակտիվներ ունենալ աշխարհագրական տարբեր տարածքներում և հասույթներ ներկայացնել աշխարհագրական տարբեր տարածքների հաճախորդներից, կամ կազմակերպության մեկից ավելի հաշվետու սեզամենտները կարող են գործել աշխարհագրական նույն տարածքում: 32-34-րդ պարագրաֆների համաձայն պահանջվող տեղեկատվությունը պետք է ներկայացվի, միայն եթե այն չի տրամադրվում որպես սույն ՖՀՄՍ-ով պահանջվող հաշվետու սեզամենտի տեղեկատվության մաս:

Տեղեկատվություն արտադրանքների և ծառայությունների վերաբերյալ

- 32 Կազմակերպությունը յուրաքանչյուր արտադրանքի կամ ծառայության, կամ համանման արտադրանքների և ծառայությունների յուրաքանչյուր խմբի համար պետք է ներկայացնի արտաքին հաճախորդներից ստացված հասույթը, բացառությամբ եթե անհրաժեշտ տեղեկատվությունն առկա չէ, և դրա մշակման արժեքը չափազանց բարձր կլինի, որոնց դեպքում այդ փաստը պետք է բացահայտվի: Ներկայացված հասույթի գումարները պետք է հիմնված լինեն կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստելու համար օգտագործվող ֆինանսական տեղեկատվության վրա:

Տեղեկատվություն աշխարհագրական տարածքների վերաբերյալ

- 33 Կազմակերպությունը պետք է ներկայացնի ստորև նշված աշխարհագրական տեղեկատվությունը, բացառությամբ եթե անհրաժեշտ տեղեկատվությունն առկա չէ, և դրա մշակման արժեքը չափազանց բարձր կլինի՝

ա) արտաքին հաճախորդներից ստացված հասույթները՝ (i) վերագրված կազմակերպության գտնվելու երկրին, և (ii) վերագրված բոլոր արտասահմանյան երկրներին ամբողջությամբ, որոնցից կազմակերպությունը ստանում է հասույթներ: Եթե առանձին արտասահմանյան երկ-

րին վերագրվող արտաքին հաճախորդներից ստացված հասույթներն էական են, ապա այդ հասույթները պետք է բացահայտվեն առանձին: Կազմակերպությունը պետք է բացահայտի առանձին երկրներին արտաքին հաճախորդներից ստացված հասույթի վերագրման հիմունքը.

- բ) ոչ ընթացիկ ակտիվները², բացառությամբ ֆինանսական գործիքների, հետաձգված հարկային ակտիվների, հետաշխատանքային հատուցումների գծով ակտիվների և ապահովագրական պայմանագրերից առաջացող իրավունքների՝ (i) տեղակայված կազմակերպության գտնվելու երկրում, և (ii) տեղակայված բոլոր այն արտասահմանյան երկրներում՝ որպես ամբողջություն, որտեղ կազմակերպությունն ունի ակտիվներ: Եթե առանձին արտասահմանյան երկրում պահվող ակտիվներն էական են, ապա այդ ակտիվները պետք է առանձին բացահայտվեն:

Ներկայացված գումարները պետք է հիմնված լինեն այն ֆինանսական տեղեկատվության վրա, որն օգտագործվում է կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստելիս: Եթե անհրաժեշտ տեղեկատվությունն առկա չէ, և դրա մշակման արժեքը չափազանց բարձր կլինի, ապա այդ փաստը պետք է բացահայտվի: Կազմակերպությունը՝ ի լրումն սույն պարագրաֆով պահանջվող տեղեկատվության, կարող է ներկայացնել երկրների խմբերի վերաբերյալ աշխարհագրական տեղեկատվության ենթագումարները:

Տեղեկատվություն խոշոր հաճախորդների վերաբերյալ

- 34 Կազմակերպությունը պետք է տեղեկատվություն ներկայացնի իր խոշոր հաճախորդներից կախվածության չափի վերաբերյալ: Եթե առանձին արտաքին հաճախորդի հետ գործառնություններից ստացված հասույթները կազմում են կազմակերպության ընդհանուր հասույթների 10 տոկոսը կամ ավելին, ապա կազմակերպությունը պետք է բացահայտի այդ փաստը, յուրաքանչյուր այդպիսի հաճախորդից ստացված հասույթի ամբողջ գումարը, ինչպես նաև որոշակիացնի հասույթները ներկայացնող սեզմենտը կամ սեզմենտները: Կազմակերպությունը կարիք չունի բացահայտելու խոշոր հաճախորդին կամ այդ հաճախորդից հասույթի գումարը, եթե յուրաքանչյուր սեզմենտ ներկայացրել է հասույթ այդ հաճախորդից: Սույն ՖՀՄՍ-ի նպատակով՝ հաշվետու կազմակերպությանը հայտնի կազմակերպությունների խումբը, որը գտնվում է ընդհանուր վերահսկողության տակ, պետք է դիտարկվի որպես առանձին հաճախորդ: Այնուամենայնիվ, անհրաժեշտ է կատարել դատողություն՝ գնահատելու համար արդյոք պետությունը (ներառյալ պետական գործակալություններ և նման մարմինները՝ լինեն տեղական, ազգային թե միջազգային) և հաշվետու կազմակերպությանը հայտնի կազմակերպությունները, որոնք գտնվում են այդ պետական վերահսկողության ներքո, դիտարկվում են որպես առանձին հաճախորդ: Սա գնահատելիս, հաշվետու կազմակերպությունը պետք է հաշվի առնի կազմակերպությունների միջև տնտեսական ինտեգրացիայի աստիճանը:

Անցումը և ուժի մեջ մտնելը

- 35 Կազմակերպությունը պետք է սույն ՖՀՄՍ-ը կիրառի 2009 թվականի հունվարի 1-ից կամ դրանից հետո սկսվող ժամանակաշրջանների համար պատրաստված տարեկան ֆինանսական հաշվետվությունների նկատմամբ: Ավելի վաղ կիրառումը թույլատրվում է: Եթե կազմակերպությունը սույն ՖՀՄՍ-ը կիրառում է մինչև 2009 թվականի հունվարի 1-ը, ապա այդ փաստը պետք է բացահայտվի:
- 35Ա. 2009թ. ապրիլին հրապարակված “*ՖՀՄՍ-ներում բարելավումներ*” փաստաթուղթը փոփոխել է 23-րդ պարագրաֆը: Կազմակերպությունը պետք է կիրառի այդ փոփոխությունը առաջընթաց 2010թ. հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար: Ավելի վաղ կիրառումը թույլատրվում է: Եթե կազմակերպությունը կիրառում է փոփոխությունը ավելի վաղ ժամանակաշրջանի համար, ապա պետք է բացահայտի այդ փաստը:
- 36 Նախորդ տարիների սեզմենտային տեղեկատվությունը, որը ներկայացվել է որպես կիրառվող սկզբնական տարվա համադրելի տեղեկատվություն (ներառյալ 2009թ. ապրիլին փոփոխված պարագրաֆ 23-ի կիրառումը), պետք է վերահաշվարկվի՝ սույն ստանդարտի պահանջներին համա-

² Ըստ իրացվելիության ներկայացման համաձայն դասակարգված ակտիվների առումով՝ ոչ ընթացիկ ակտիվներն այն ակտիվներն են, որոնք ներառում են այնպիսի գումարներ, որոնք վերականգնումն ակնկալվում է հաշվետու ժամանակաշրջանից ավելի քան տասներկու ամիս հետո:

պատասխանելու համար, բացառությամբ եթե անհրաժեշտ տեղեկատվությունն առկա չէ, և դրա մշակման արժեքը կլինի չափազանց բարձր:

- 36Ա ՀՀՄՍ 1-ը (վերանայված՝ 2007 թ.) փոփոխել է ՖՀՄՍ-ներում կիրառվող տերմինաբանությունը: Ի լրումն՝ այն նաև փոփոխել է 23-րդ պարագրաֆի “գ” կետը: Կազմակերպությունը պետք է նշված փոփոխությունները կիրառի 2009 թվականի հունվարի 1-ից կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների նկատմամբ: Եթե կազմակերպությունը ՀՀՄՍ 1-ը (վերանայված՝ 2007 թ.) կիրառում է ավելի վաղ ժամանակաշրջանի նկատմամբ, ապա նշված փոփոխությունները պետք է կիրառվեն այդ ավելի վաղ ժամանակաշրջանի նկատմամբ:
- 36Բ. “Կապակցված կողմերի բացահայտումներ” ՀՀՄՍ 24-ը (վերանայված 2009թ.) փոփոխել է 34-րդ պարագրաֆը՝ 2011թ. հունվարի 1-ին և դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար: Եթե կազմակերպությունը կիրառում է ՀՀՄՍ 24-ը (վերանայված 2009թ.) ավելի վաղ ժամանակաշրջանի համար, պետք է կիրառի 34-րդ պարագրաֆի փոփոխությունը այդ ավելի վաղ ժամանակաշրջանի համար:

ՀՀՄՍ 14-ի գործողության դադարեցումը

- 37 Սույն ՖՀՄՍ-ն փոխարինում է “Սեզմենտային հաշվեպնդություններ” ՀՀՄՍ 14-ին:

Հավելված Ա Սահմանված տերմին

Սույն հավելվածը տվյալ ՖՀՄՄ-ի անբաժանելի մասն է:

- գործառնական սեգմենտ** Գործառնական սեգմենտը կազմակերպության բաղադրիչ է, որը՝
- ա) ներգրավված է ձեռնարկատիրական գործունեություններում, որոնցից այն կարող է վաստակել հասույթներ և կրել ծախսեր (ներառյալ նույն կազմակերպության այլ բաղադրիչների հետ գործառնություններից հասույթները և ծախսերը).
 - բ) որի գործառնական արդյունքները կանոնավոր կերպով վերանայվում են կազմակերպության գլխավոր գործառնական որոշում կայացնողի կողմից՝ սեգմենտին միջոցների բաշխման վերաբերյալ որոշումներ կայացնելու և դրա գործունեության արդյունքները գնահատելու նպատակով.
 - գ) որի գծով առկա է առանձին ֆինանսական տեղեկատվություն: